

FREDERICQ, Paul, hoogleraar in Nederlandse literatuur en nationale geschiedenis (Gent 12 augustus 1850 - Gent 30 maart 1920).

Zoon van de geneesheer Caesar Fredericq en van de zuster van de Franse progressieve wijsgeer en Gentse hoogleraar François Huet. Hij was verder ook verwant met de letterkundigen Rosalie en Virginie Loveling, Cyriel Buysse, met de latere Gentse hoogleraren in de rechten, ere-rector Baron Louis en Simon Fredericq, met de bioloog J. Mac Leod en de Luikse hoogleraar Louis Fredericq. Studeerde aan het Atheneum te Gent, aan de Ecole Nor-

male des Humanités te Luik, waar hij op 12 augustus 1871 geaggregeerde bij het middelbaar onderwijs werd. Van 1871 tot '72 fungeerde hij als leraar middelbaar onderwijs te Mechelen, van 1872 af te Aarlen. Op 19 juni 1875 behaalde hij aan de Rijksuniversiteit te Gent het speciaal doctoraat in de geschiedenis met een proefschrift over de politiek der Bourgondische hertogen in de Nederlanden.

In 1875 werd hij tot leraar benoemd aan het Atheneum te Gent, doch reeds op 14 oktober 1879 werd hij bovendien buitengewoon hoogleraar aan de rijksuniversiteit te Luik voor de Nederlandse letterkunde, en in 1880 werd dit door de toevoeging van de hedendaagse geschiedenis en de geschiedenis van België een full-time leeropdracht. Op 13 december 1883 werd hem aan de universiteit te Gent, bij het emeritaat van J. Heremans, de leerstoel van de Nederlandse en de algemene literatuur aangeboden. Sinds 1890 doceerde hij bovendien de geschiedenis van België en de praktische oefeningen in de geschiedenis. Fredericq speelde een aanzienlijke rol bij het introduceren der praktische werkcolleges naar Duits model in België en doceerde te Gent van meet af aan in het Nederlands. Van 1891 tot 1895 was hij liberaal lid van de Gentse gemeenteraad. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd hij wegens verzet tegen de vernederlandsing der Gentse universiteit door de Duitse bezetters op 18 maart 1916, samen met Henri Pirenne, in hechtenis genomen en overgebracht achtereenvolgens naar Gütersloh, Jena en Bürgel (bij Jena). In januari 1919 werd hij tot eerste naoorlogse rector der Gentse universiteit gekozen, doch reeds in april nam hij ontslag.

P. Fredericq in Duitse gevangenschap.

De liberale opinie van P. Fredericq was vrij spoedig gekoppeld aan deïsme en protestantisme; o.m. de grote ruzie tussen klerikalen en antiklerikalen naar aanleiding van de herdenkingsfeesten der Pacificatie van Gent, waarin Fredericq een belangrijk organisatorisch aandeel had, bracht hem ertoe op 10 maart 1876 tot het protestantisme over te gaan, een groot deel van zijn later wetenschap-

pelijk oeuvre is onder invloed daarvan aan het 16^e-eeuws protestantisme en de inquisitie gewijd. Bovendien was hij een vooraanstaande figuur in de actie der V.B. Door zijn wekelijks bijdragen in het Volksbelang, waaraan hij sinds 1867 medewerker en sinds 1883 redacteur was, en door zijn geschiedenis van de V.B. (tot 1908), een analytisch-objectivistisch betoog, was hij zowat de officiële ideoloog van het liberaal flamingantisme. Van 1887 tot 1920 was hij voorzitter der Gentse afdeling van het Willemsfonds en richtte in die functie vijf volksbibliotheken op, waarvan één deels uit eigen middelen. In het Willemsfonds ijverde hij met Florimond van Duyse voor Vlaamse liederavonden. In 1903 stichtte hij het Vuylstekefonds, om de publikatie van Vlaams-vrijzinnige werken te bevorderen. Door zijn afkomst had zijn stem ruime weerklank in de gegoede burgerlijke, zelfs Fransgezinde milieus. Hij was in 1894 ook een der oprichters van het Hooger Onderwijs voor het Volk. Hij speelde in de faculteit en als rector een niet geringe rol in de actie voor de vernederlandsing der Gentse universiteit. Hij was echter meer pragmaticus dan radicaal en daardoor ietwat cavalierseul met zijn plan voor geleidelijke overgang; de vijandige stemming van zijn collegae tegen zijn nochtans gematigde houding was mede oorzaak van zijn ontslag als rector.

Buiten de grenzen streefde hij naar culturele integratie met Nederland, was actief in het Algemeen Nederlands Verbond en had een groot aandeel in de organisatie der Nederlandsche Taal- en Letterkundige Congressen. Naar Frans-Vlaanderen ondernam hij tussen 1871 en 1897 vijf reizen, waarbij hij contact zocht met vooraanstaande Nederlandstaligen. Zijn plan tot verheffing der moedertaal, dat o.m. wees op de betekenis van catechismusonderwijs, volksboekerijen en -almanakken in het Nederlands, voorgelegd aan het Comité Flamand de France (1897) vond er niet de gehoopte weerklank.

WERKEN: *Corpus documentorum Inquisitionis haereticae pravitatis Neerlandicae*, 5 dln. (1889-1902); - *Geschiedenis der Inquisitie in de Nederlanden*, 2 dln. (1892-'97); - *L'enseignement supérieur de l'histoire* (1899); - *Schets eener geschiedenis der Vlaamsche Beweging*, 3 dln. (1906-'09); - *Het Nederlandsch proza in de 16de eeuwsche pamfletten uit de tijd der beroerten* (1907); - *Codex documentorum sacratissimarum indulgentiarum neerlandicarum (1300-1600)* (1922).

LITERATUUR: P. Anri, *Paul Fredericq*, in *De Vlaamsche Gids*, jg. 10 (1914-'20, p. 397-412); - H. Pirenne, *Notice sur Paul Fredericq*, in *Annuaire de l'Académie Royale des Sciences, Lettres et Beaux-Arts de Belgique* (1924, p. 311-374); - *Ons 75-jarig jubelfeest (1851-1926)* (uitgave van het Willemsfonds, 1926, p. 121-131); - M. Basse, *De Vlaamsche Beweging van 1905 tot 1930*, I (1930, p. 5-12); - V. Celen, *Paul Fredericq en Fransch-Vlaanderen*, in *Nederlandsche Historiebladen*, jg. 3 (1940, p. 248-258); - L. Fredericq, *Notes sur la famille Fredericq-Beaucarne* (1940, p. 86-104); - F.L. Ganshof, in *Annales de la Société d'Histoire du protestantisme belge*, jg. 4, nr. 3 (1954); - *Rijksuniversiteit te Gent. Liber Memorialis 1913-1960*, I (onder de hoofdredactie van T. Luykx, 1960, p. 29-37); - A. Vanhove, *Het Willemsfonds en Frans Vlaanderen*, in *Ons Erfdeel*, jg. 10, nr. 1 (1966, p. 9-21); - L. Milis, *Een onverwacht getuigenis over de invloed van Paul Fredericq*, in *Ons Erfdeel*, jg. 11, nr. 2 (1967, p. 156-157).

WALTER PREVENIER